

ACADEMIA ROMÂNĂ
Comitetul Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii
– Divizia de Istoria Științei –

STUDII ȘI COMUNICĂRI/DIS

Vol. XVII/2024

MEGA

SCURTE CONSIDERAȚII PRIVIND INFLUENȚA CALITĂȚII LEGIFERĂRII ASUPRA JUSTIȚIEI CONSTITUȚIONALE

Valentin-Stelian BĂDESCU¹

valentinbadescu@yahoo.com

ABSTRACT: In the context of European opening and integration, the constitutional courts cannot remain captive in strict positivist legal empiricism and within the limits of immutable jurisprudence, but, in the exercise of their jurisdictional powers, must rise to the level of a unitary and harmonizing integrative vision in order to synchronize and consolidate the European constitutional order. Without this approach, constitutional courts tend to isolate themselves in a closed, self-sufficient, autarchic legal system. Regarding the typology and content of the relations between the two legal orders – the national and the European ones – there is a certain concern at the level of some segments of the Romanian society, sometimes even of some specialists in the field or within some public institutions, regarding the application of the principle of the priority of law of the Union in the relationship with the supremacy of the country's Constitution and, as a consequence, affecting the sovereignty of the Romanian state. The article pleads for safeguarding the constitutional order in Romania, for ensuring constitutional guarantees regarding the respect of citizens' fundamental rights. The negative aspects of the law drafting process are revealed.

KEYWORDS: Constitutional Court of Romania, Court of Justice of the European Union, constitutionalism, rule of law, legal language.

1. Statul de drept din România în perioada actuală

Problema cercetării juridice fundamentale din România este una dintre temele de actualitate care necesită răspunsuri și clarificări atât în relația de cooperare juridică dintre instanțele noastre jurisdicționale, întemeiată

---

¹ Membru al Comitetului Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii (CRIFST) și cercetător asociat al Institutului de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu”, ale Academiei Române.

pe tratatele Uniunii Europene, legislația derivată, jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) și cea națională, cât și la nivelul instituțiilor de decizie politică europeană, învestite cu reprezentativitate democratică. Mai mult, este o ocazie de a aborda modul în care principiile constituționale fundamentale își găsesc reflectarea specifică consacrată normativ, confirmată jurisprudțial și acceptată doctrinar în ramurile de drept mai vechi ori mai noi, cu implicațiile aferente asigurării unei unități de concepție și acțiune a sistemului juridic. Totodată, astfel afirmată specificitatea trebuie să se poată raporta adecvat contextului internațional de existență și manifestare. Cum înțelegerea dreptului ca știință este o condiție indispensabilă diferențierii între un sistem de drept și o masă de legi, iar aceste două postulate au constituit reperatele teoretice centrale care au orientat în mod programatic cercetarea juridică actuală din România, perioada actuală poate constitui o bună ocazie pentru actualizarea conștiinței proprii noastre identități naționale în împrejurări mai presus de voința noastră, în condițiile în care, datorită dezvoltării tehnologiei și a complexității raporturilor juridice, cantitatea reglementărilor a atins dimensiuni impresionante.

În acest sens, am pornit în demersul nostru de cercetare științifică de la o situație statistică recentă [2] de unde rezultă date relevante pentru a ilustra „stocul normativ” activ al României la data de 31.12.2023, completat cu acte normative adoptate în ultimii patru ani:

Acte	2023	2022	2021	2020	Total în vigoare
Legi	425	385	323	298	8101
OG	42	37	19	7	1092
OUG	131	192	145	227	2782
Total	598	614	487	532	11975

Tabel nr. 1 – Situația statistică a actelor normative cu putere de lege adoptate în România în perioada 2020–2023 [20].

Concluziile Conferinței Naționale din octombrie 2022 „Criza procesului legislativ și a calității legii în România, stat de drept, democratic și social, membru al UE”, la care au participat reprezentanții de rang înalt din Senat,

Curtea Constituțională a României (CCR), Consiliul Legislativ, Avocatul Poporului, foști miniștri ai justiției și președinți ai Curții Constituționale, profesori prestigioși de drept constituțional, administrativ și din domeniul dreptului privat au fost sintetizate de către autorul Marin Voicu într-un recent și laborios studiu [17]. Astfel,

– legile în România constituie un factor de dezorganizare, de facilitare a abuzurilor autorităților și a degradării valorilor democratice;

– România are în vigoare numeroase legi eronate și cu inadvertențe, care se aplică inflexibil și după anumite conjuncturi, recomandări/avize externe, oricare ar fi condițiile vieții [13];

– maladia ignorării sensului legii și a finalității sale reale are ca efect nefast limitarea sau anihilarea drepturilor garantate de Constituție;

– libertatea de a reglementa de către puterile legislativă și executivă devine deseori un instrument al restrângerii drepturilor și libertăților sau generează, deseori, „poluarea normei constituționale”, atât prin inflație de prevederi parazitare, cât și prin dispoziții temporare, impuse de așa zise „situații excepționale”, care, însă, sunt personalizate, adică ajung în „iadul abuzului legislativ” [18];

– criza procesului legislativ este relevantă și de statistică: 100 de legi: 75 – adoptate tacit, 25 – dezbateri din care 15 legi de aprobare a O.U.G., din 100, 10 sunt produse ale democrației parlamentare;

– nu pe căi și proceduri ocolite (vezi și adoptarea tacită, O.U.G.), care eludează Constituția și democrația, se asigură legalitatea și statul de drept, democratic și social, afirmându-se, malefic, formule precum: necesitatea „reformei statului”, și „un nou început”, „resetarea statului”, „guvernul meu” și împărțirea cetățenilor în „penali și restul” și altele;

– în România este nevoie iminentă de revenire energetică la Constituție și la statul de drept democratic și nu doar la statul de drept, înlăturându-se, în forță, deficitul democratic parlamentar și falsa/farsa dezbatere publică a legilor, preluate cu „supunere” din mediul instituțional al Uniunii Europene.

Ignorarea legii fundamentale de către apărătorii declarați ai statului de drept, fetișizarea de către acești „tribuni ai inculturii juridice”, a legilor și deciziilor ori avizelor externe, convenabile, dar mai ales confuzia practică cu obstinație, între propaganda și gândirea juridică, sub lozinci precum: „statul de drept este în pericol” sau „România educată”, au profanat constituționalismul românesc, cu consecința diminuării până

la negarea încrederii societății în autoritățile statului, alterând profund principiile statului de drept. Un posibil rol în acest mecanism distructiv l-a avut și criza limbajului juridic actual.

2. Criza limbajului juridic afectează constituționalitatea legilor

Discursul juridic este purtătorul unei dimensiuni culturale care se reflectă nu numai în termenii și expresiile proprii unui sistem juridic, ci și în modalitățile de a le exprima. Este evident că fiecare domeniu de activitate are un vocabular specific. Dreptul însă se distinge de celelalte domenii prin faptul că folosește limba drept mijloc de expresie, textele constituind principalul său instrument și obiect. De altfel, este de la sine înțeles că dreptul nu ar putea exista fără un mijloc de expresie. Alături de terminologie, semnalăm și disciplina care este numită lingvistică juridică sau jurilingvistică², inițiată în spațiul francofon de Gérard Cornu, Jean-Claude Gémard, Louis Jolicoeur, care își atribuie ca obiect de studiu, limbajul juridic sub cele două aspecte care îl definesc, și anume, terminologia juridică și discursul juridic. Acest domeniu începe să fie introdus și la noi prin studii și cercetări cu caracter interdisciplinar ce investighează modul în care dreptul folosește limba pentru a construi, pornind de la resursele acesteia, un limbaj specializat cum este limbajul juridic. În bibliografia românească, sintagma *lingvistică juridică* este atestată într-un studiu adresat juriștilor, realizat de Barbu Berceanu [1]. Potrivit autorului, această disciplină are ca obiect „activitatea lingvistică în domeniul dreptului, având în vedere cuvintele cu semnificație juridică, specifice vieții juridice”, fiind precis delimitată de „activitatea dreptului în domeniul lingvistic, drept care atribuie cuvintelor o valoare juridică independent de domeniul în care se aplică”. În sfera de preocupări a lingvisticii juridice ar intra, așadar, studierea terminologiei juridice – „atât cea folosită de public, cât și cea de utilitate mai restrânsă, a specialiștilor și practicienilor dreptului în vederea alegerii termenilor cei mai economici și mai adecvați (ca apartenență semantică și ca posibilități flexionare) și a găsirii celei mai științifice definiții”, lingvisticii juridice revenindu-i și sarcina elaborării dicționarelor juridice [12]. Autorul opinează că trebuie să distingem „între activitatea dreptului în domeniul lingvistic, drept care atribuie cuvintelor o valoare juridică independentă de domeniul în care se aplică și activitatea lingvistică în domeniul dreptului,

² Termenul *jurilingvistică* (fr. *jurilinguistique*) a fost creat după modelul unor termeni precum: *etnolingvistică*, *psiholingvistică*, *sociolingvistică*.

care are în vedere cuvintele cu semnificație juridică, specifice vieții juridice, independent dacă legiuitorul le-a determinat sau nu. O altă sarcină a lingvisticii juridice este studiul măsurii în care intervenția legiuitorului influențează limba reală (vorbită, scrisă), atât în intervalul în care actul normativ stabilizator de terminologie este în vigoare, cât și înainte de intrarea lui în vigoare, ca și după încetarea lui legală [1].

Limbajul juridic prezintă paradoxul de a fi foarte îngrijit, dar în același timp foarte ermetic și aparent ambiguu. Așa cum remarcă Jean-Claude Gémard, „juriștii practică un discurs adesea obscur și parcă deliberat încâlcit” [8]. Gérard Cornu observă existența unui „ecran lingvistic” în cazul limbajului juridic, arătând că nu poate fi înțeles decât de specialiști în domeniu și că însăși existența lui se datorează faptului că nu este accesibil majorității membrilor comunității lingvistice [4]. David Mellinkoff, analizează pentru limba engleză 22 de caracteristici ale limbajului juridic, pe care îl percepe ca fiind imprecis, dificil de abordat, nu numai pentru un profan, ci și pentru persoanele inițiate în domeniu. El califică acest limbaj ca fiind: greoi, neclar, pompos și vag. Stéphane Chatillon vorbește de „opacitatea vocabularului juridic”, precizând că orice domeniu de activitate are terminologia sa specifică, care nu este întotdeauna accesibilă profanilor [10] [3]. Limbajul juridic reprezintă ansamblul termenilor în cadrul unei limbi care au în această limbă una sau mai multe accepții, semnificații juridice. Prin urmare, putem afirma cu titlu de definiție că vocabularul juridic reprezintă un ansamblu de termeni care primesc de la știința dreptului unul sau mai multe sensuri și care sunt utilizați în domeniul juridic respectiv [6]. Textele juridice cuprind capitole, secțiuni, articole care sunt accesibile în parte numai specialiștilor. Studiul limbajului juridic se află mereu în centrul atenției cercetătorilor.

În același timp, limbajul juridic este un termen vast, cu o multitudine de sensuri, ce este întrebuințat pentru a desemna limba utilizată în cadrul legislativ care servește diverse scopuri în mediul comunicării legale. Este evident că limbajul juridic nu se limitează la termenii cu apartenență juridică exclusivă, acest limbaj se extinde asupra tuturor cuvintelor pe care le folosește dreptul într-o accepție care îi este proprie și înglobează toți termenii care, având cel puțin un sens în folosirea obișnuită și cel puțin un sens diferit referitor la drept, sunt marcați prin polisemie și omonimie. Polisemia din cadrul metalimbajului juridic poate fi numită externă, spre deosebire de polisemia internă, ce se referă la termenii juridici care

au mai multe sensuri în domeniul dreptului. Termenii cu dublă apartenență sunt mai numeroși decât termenii cu apartenență juridică exclusivă [6]. Astfel spus, vocabularul juridic cuprinde toate unitățile lexicale ale limbii care au cel puțin un sens juridic. Cercetările efectuate au scos la iveală cele trei categorii de termeni: terminologia juridică, adică ansamblul cuvintelor care constituie limbajul de specialitate juridică, provenind din vocabularul comun, dar de care se diferențiază prin atribuirea unei semnificații juridice, realizându-se astfel o reconversie semantică juridică, acele cuvinte din limbajul comun, care sunt folosite în domeniul juridic, precum și cuvinte provenite din alte discipline științifice.

Constatăm că limbajul juridic este format din elemente de limbă comună și elemente caracteristice doar acestui tip de limbaj. Astfel, putem observa că există termeni strict specializați ce denumesc concepte, instituții și activități de bază din domeniu, dar și o vastă categorie de termeni din limbajul comun ce sunt utilizați în metalimbajul juridic cu sens complet diferit, specializat. Această categorie de termeni este identificată contextual și se remarcă prin frecvența întrebuințării. Asemenea termeni contribuie la formarea unor unități sintagmatice, însă studiul corpusului a demonstrat că acestea nu sunt numeroase. Pierre Lerat denumește acest aspect caracterul compozit al limbajului juridic, precizând că anume această caracteristică explică caracterul paradoxal al dreptului [9]. Terminologia juridică cristalizează în forma sa actuală „evenimentele” lingvistice cele mai importante care au avut loc anterior, studiul acestora interesând cu precădere istoria limbii. De asemenea, stadiul actual al terminologiei juridice se înscrie într-o fază determinată de evoluția acesteia, fiind expresia cercetării sincronice, în timp ce istoria acesteia ține de diacronie. Este vorba, așadar, de două abordări metodologice diferite. De asemenea, în studiile consacrate acestor termeni, se observă intenția de a nu rămâne într-o perspectivă strict lingvistică, ci de a asocia termenii, ori de câte ori este posibil, cu fenomenele sociale, culturale și politice. În același timp, atenția este îndreptată către legătura strânsă care se stabilește între științele limbajului și realitatea lingvistică pe de o parte, iar pe de altă parte, între drept și terminologia sa. Această legătură este justificată pe planul teoretic: unitatea de bază a terminologiei fiind termenul, termenul juridic nu dobândește și nu dezvoltă o semnificație decât la nivelul exprimării dreptului, deci în textele juridice [12].

Din perspectiva studiului nostru este dificil de digerat derapajul

limbajului juridic, în context autohton, însă posibilitatea ca acesta să influențeze constituționalismul, dacă nu direct, cel puțin indirect, apreciem că într-o proporție semnificativă este deja constatat. Să ne explicăm, exemplificând din practica legiferării noastre. Astfel, la unele proiecte și propuneri legislative s-a constatat o redactare defectuoasă, cu folosirea unei terminologii inadecvate sau care nu mai este actuală; numeroase situații în care exprimarea era improprie stilului normativ; nereflexarea, în titlu, a conținutului reglementării propuse; folosirea unei terminologii neunitare; folosirea preambulului în cazul proiectelor de hotărâri ale Guvernului, fără însă a avea conținutul prevăzut la art. 43 alin. (1) din Legea nr. 24/2000 [15], ci, mai degrabă, conținutul unei formule introductive, confundându-se cu aceasta; invocarea, în cadrul formulei introductive a proiectelor de modificare a unei hotărâri a Guvernului dată în executarea expresă a unei legi, a unor prevederi care au constituit temei legal pentru adoptarea actului de bază; nereținerea, în cadrul formulei introductive, a unor prevederi legale care constituiau temei legal pentru adoptarea respectivului act normativ; folosirea parantezelor pentru explicații, interzisă la art. 36 alin. (3) din Legea nr. 24/2000; alcătuirea capitolelor dintr-un singur articol; redarea incompletă sau eronată a titlurilor actelor normative la care se făcea trimitere; norme de trimitere incorecte; enumerări în enumerări, interzise la art. 49 alin. (2) din Legea nr. 24/2000.

În acest context, au ieșit la iveală unele tensiuni în dialogul inerent controlului constituționalității legilor ținând cont de faptul că legăturile dintre sistemul judiciar și Curtea Constituțională a României (CCR) sunt extrem de importante. Curtea Constituțională nefiind parte a sistemului judiciar, ci o autoritate independentă, cu caracter politico-jurisdicțional, au existat de multe ori tendințe ale acesteia de a-și delimita în mod autoritar competența, excluzând instanțele judecătorești de la orice implicare în activitatea de control al constituționalității, ceea ce nu este într-un totu conform nici cu litera, nici cu spiritul Constituției. Începând cu anul 2000, jurisprudența Curții Constituționale a României a luat o turnură nouă, prin orientarea tot mai frecventă spre jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO). Cu toate acestea, de multe ori s-a preluat doar argumentarea CEDO, fără a adapta raționamentul acesteia la situațiile cu care CCR era confruntată. Pe de altă parte, în perioada 2010–2013 s-a remarcat o accentuată politizare a Curții Constituționale, reflectată în jurisprudența acelor ani, când Curtea a susținut de multe ori interpretări

„prezidențiale” sau guvernamentale ale Constituției, fără a interveni cu necesare corecții [11].

Într-o perioadă a incertitudinilor de tot felul este de anticipat, o modernizare a Curții Constituționale și a înscrierii ei între curțile europene și internaționale cele mai avansate juridic. Îmi dau seama că acest lucru nu este simplu. Indiferent cât de impecabilă este o justiție constituțională, ea nu poate crea o societate civilă și nu poate statua reguli elementare de respect interuman. Totuși Curtea Constituțională este mai degrabă o pavază a dreptului național în fața reglementărilor internaționale sau mai degrabă o placă turnantă pentru diseminarea drepturilor omului la nivel național. Poate fi o discuție interesantă și numai dacă ne referim la amănuntul, trecut deja cu vederea, că la începutul anilor '90, profesorul Wojciech Sadurski de la Institutul European de la Florența, la aceea vreme, prevedea faptul că va exista o opoziție din partea Curților Constituționale ale Europei de Est legată de legislația Uniunii Europene, similară cu poziția pe care Curtea Constituțională germană a avut-o în afacerea Solange și nu numai. Deocamdată, opozițiile față de politica europeană au venit de la anumite guverne ale Europei de Est la anumite momente și nu de la Curțile Constituționale naționale. Cred, pe de altă parte, că trebuie să existe un anumit discernământ și o argumentație foarte solidă în acest sens. Altfel, Curtea Constituțională face multe referințe astăzi la CEDO, ceea ce este o evoluție pozitivă, probabil că ar trebui să existe mai multe referințe la întreg sistemul internațional de drept pozitiv. În același timp, trebuie să remarcăm faptul că prin constituirea Uniunii Europene a apărut și un alt tip de diplomație, în afara diplomației tradiționale, guvernamentale și parlamentare, și anume diplomația judiciară, a cărei metodă de implementare o constituie dialogul și procedurile judiciare, care contribuie la menținerea stabilității juridice a întregii construcții unionale. În acest sens, dreptul trebuie valorizat nu numai ca un fundament cultural al Europei, ci și ca un ansamblu de mijloace instrumentale și instituționale, ca o metodă de modelare și consolidare a evoluțiilor Uniunii și a valorilor pe care se întemeiază aceasta, statul de drept și democrația. În cadrul diplomației judiciare, un rol esențial îl joacă relația dintre Curțile Constituționale ale statelor membre și Curtea de Justiție a Uniunii Europene, care, în calitatea acestora de garanți ai ordinii juridice naționale, respectiv ai ordinii juridice a Uniunii Europene, contribuie la crearea și consolidarea unui spațiu constituțional european, spațiu comun în care coexistă două dimensiuni constituționale: națională și europeană.

Curțile Constituționale reprezintă o structură fundamentală de natură politică și constituțională a statelor membre ale Uniunii Europene. Funcția principală a acestora este de a controla constituționalitatea normelor juridice, de a aplica principiile, valorile și categoriile juridice generale pentru modelarea și orientarea proceselor fundamentale din cadrul societății și al instituțiilor, precum și a relațiilor dintre acestea și cetățeni, în raport cu exigențele democrației și ale statului de drept. Constituția trebuie întotdeauna respectată și privită ca un act fundamental care exprimă manifestarea de voință a unei comunități politice și supremația sa trebuie considerată o garanție a unor valori supreme, care, fără a fi apărate, pot fi amenințate de insecuritate juridică, destabilizare a statului de drept și a democrației constituționale într-un sistem juridic dat. Această obligație o resimt judecătorii, indiferent că sunt de la Curtea Constituțională sau de la instanțele judecătorești, ca pe o îndatorire firească și o chestiune de conștiință juridică proprie, de atașament față de valorile înscrise în Constituție, iar respectarea Constituției și a legilor conferă un plus de responsabilitate fiecărui judecător [5].

Aceleași Constituții însă, trebuie interpretate în complexitatea și implicațiile lor, inclusiv în corelație cu angajamentele internaționale asumate pentru a putea realiza o interpretare interactivă și complementară a dreptului național, prin prisma tratatului de aderare și a dreptului Uniunii Europene. Această sarcină complexă revine Curților Constituționale, care, în componența lor, reunesc judecători independenți cu diverse orientări juridice existente în societate. De la o viziune liberală la una conservatoare, de la un activism judiciar la un textualism accentuat, de la originalism la dreptul viu, de la o abordare pragmatică la una filosofică, toate aceste curente de gândire se pot regăsi în mentalitatea și cultura judecătorilor independenți ai Curților Constituționale în ceea ce privește interpretarea Constituției.

Așa încât, în acest context de deschidere și integrare europeană, Curțile Constituționale nu pot rămâne captive în empirismul juridic strict pozitivist și în limitele unor jurisprudențe imuabile, ci, în exercitarea atribuțiilor lor jurisdicționale, trebuie să se ridice la nivelul unei viziuni integratoare unitare și armonizatoare în vederea sincronizării și consolidării ordinii constituționale europene. Fără această abordare, Curțile Constituționale – dar și instanțele judecătorești – tind să se izoleze într-un sistem juridic închis, suficient sieși, autarhic.

Cu privire la tipologia și conținutul raporturilor dintre cele două ordini juridice, cea națională și cea europeană, există o anumită preocupare la nivelul unor segmente ale societății românești, uneori chiar a unor specialiști în domeniu sau din interiorul unor instituții publice privind aplicarea principiului priorității dreptului Uniunii în relația cu supremația Constituției țării și, în consecință, afectarea suveranității statului român. Această preocupare trebuie identificată și conștientizată ca atare, întrucât înseși Curțile Constituționale naționale se confruntă cu acest fenomen, chiar dacă el se manifestă informal la nivelul unei părți din opinia publică sau chiar în rândul unor profesioniști ai dreptului [5]. Și ne referim în acest context la mișcările sau curente suveraniste care au apărut în comunitățile politice din spațiul Uniunii Europene, deoarece, în această privință, opozițiile par a fi ireductibile, prin însăși promovarea acestui tip de ideologie. Rămânând însă în perimetrul analizelor și evaluărilor de raționalitate constituțională în relația dintre dreptul Uniunii și Curțile Constituționale în calitatea acestora de garanți ai propriilor Constituții, care exprimă manifestarea de voință a fiecărui popor în calitatea lui de unic titular al puterii politice care și-a stabilit așezământul fundamental de organizare și funcționare a statului de drept și a democrației, se cuvine să oferim răspunsurile, explicațiile necesare titularului acestui drept constituțional, respectiv comunității de oameni liberi și egali în fața legii, pe care noi îl numim popor. Cetățeni europeni care au îndreptățite așteptările din partea judecătorilor naționali care uneori intră în coliziune cu cei europeni.

3. Judecător național versus judecător european

Urmare a Hotărârii din 24 iulie 2023 a Curții de Justiție a Uniunii Europene pronunțată în cauza *C-107/23 (Lin)*³, hotărâre cu impact semnificativ asupra sistemului de drept național, hotărâre cunoscută în spațiul public drept „decizia CJUE privind prescripția răspunderii penale”. Fără a mai obosi cititorul cu alte introduceri (această hotărâre fiind deja comentată de practicieni ai dreptului, analiști ș.a.), vom prezenta în cele de mai jos încercarea de a desluși răspunsurile oferite de CJUE, pornind de la un scurt excurs istoric. Astfel, Prin Decizia nr. 297/2018, Curtea Constituțională a României a declarat neconstituționalitatea art. 155 alin. (1) din Codul penal care prevedea întreruperea cursului prescripției *prin orice act de procedură*, reținând

³ Numele acestei cauze (*Lin*) este un nume fictiv, acesta nu corespunde numelui real al niciuneia dintre părțile la procedură, potrivit [14].

că textul este lipsit de claritate și previzibilitate și încalcă, totodată, principiul legalității incriminării și pedepsei. Legiuitorul național nu a intervenit subsecvent acestei decizii, textul continuând însă a fi aplicat de majoritatea instanțelor naționale prin analogie cu norma cuprinsă în vechiul Cod penal potrivit căreia cursul prescripției era întrerupt *prin orice act care, potrivit legii, se comunică învinutului sau inculpatului*. În urma acestei practici, CCR a fost din nou sesizată, iar prin Decizia nr. 358/2022 a constatat că *legiuitorul a nesocotit prevederile art. 147 alin. (4) din Constituție, ignorând efectele obligatorii ale Deciziei nr.297 din 26 aprilie 2018 cu consecința creării unui viciu de neconstituționalitate mai grav generat de aplicarea neunitară a textului de lege rămas*.

În tradiționala sa obișnuință, legiuitorul a intervenit abia prin O.U.G. nr. 71/2022 [22], completând art. 155 alin. (1) din Codul Penal cu sintagma *oricărui act de procedură care, potrivit legii, se comunică suspectului sau inculpatului*. Subsecvent celei de a doua decizii CCR, în cadrul procedurii particulare a dezlegării unei chestiuni de drept, prin Decizia nr. 67/2022, Înalta Curte de Casație și Justiție (ÎCCJ) a stabilit că reprezintă lege mai blândă aplicabilă retroactiv legea penală care nu conține dispoziții privind întreruperea termenelor generale de prescripție și anume Noul Cod Penal, fără conținutul art. 155 alin. (1), lege existentă în perioada ulterioară publicării primei decizii CCR și până la intrarea în vigoare a OUG nr. 71/2022. Ulterior, Curtea de Apel Brașov a sesizat CJUE, instanță competentă cu interpretarea normelor de drept unional, adresând trei întrebări preliminare cărora le-a fost oferit un răspuns global prin Hotărârea din 24 iulie 2023. Recent, o soluție similară a fost adoptată de CJUE prin Ordonanța din 9 ianuarie 2024 în cauza C-131/23, singura diferență față de cauza C-107/23 fiind aceea că interpretarea CJUE a avut în vedere Decizia 2006/928/CE a Comisiei din 13 decembrie 2006 de stabilire a unui mecanism de cooperare și de verificare a progresului realizat de România în vederea atingerii anumitor obiective de referință specifice în domeniul reformei sistemului judiciar și al luptei împotriva corupției. Așadar, potrivit instanței Uniunii, în cazul infracțiunilor care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene și în cazul infracțiunilor de corupție, deciziile CCR privind neconstituționalitatea dispoziției naționale privitoare la întreruperea cursului prescripției sunt aplicabile chiar dacă au ca efect încetarea procesului penal într-un număr considerabil de cauze, însă nu poate fi aplicată retroactiv legea penală mai blândă – respectiv legea care nu cuprinde cazuri de întrerupere a cursului prescripției.

Pentru a ajunge la aceste concluzii, CJUE a reținut, în interpretarea art. 49 alin. (1) din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (CDFUE), că regimul prescripției nu este protejat de principiul legalității incriminării și pedepsei (*Lin*, pct. 108). Prima concluzie a fost aceea că, în atare context, lăsarea ca neaplicate a deciziilor CCR nu afectează drepturile garantate de art. 49 alin. (1) din CDFUE. Totuși, potrivit CJUE, atunci când o instanță a unui stat membru este chemată să controleze conformitatea cu drepturile fundamentale a unei dispoziții sau a unei măsuri naționale care, într-o situație în care acțiunea statelor membre nu este în întregime determinată de dreptul Uniunii, pune în aplicare acest drept în sensul articolului 51 alin. (1) din CDFUE [*autoritățile și instanțele naționale sunt libere să aplice standarde naționale de protecție a drepturilor fundamentale, cu condiția ca această aplicare să nu compromită nivelul de protecție prevăzut de cartă, astfel cum a fost interpretată de Curte, și nici supremația, unitatea și efectivitatea dreptului Uniunii (Lin, pct. 110)*].

Aparent, CJUE afirmă că, în lipsa unui nivel de protecție uniform reglementat la nivelul Uniunii Europene, statele membre sunt libere să aplice standardele de protecție a drepturilor fundamentale adoptate la nivel național. Cu toate acestea, în considerentele următoare celor citate, instanța Uniunii face o distincție între legalitatea infracțiunilor și pedepselor și *mitior lex*, concluzionând că instanțele unui stat membru pot aplica un standard de protecție național atunci când în discuție este previzibilitatea, precizia și neretroactivitatea legii penale, inclusiv a regimului de prescripție referitor la infracțiuni, dar nu pot aplica un astfel de standard atunci când în discuție este aplicarea legii mai blânde, inclusiv privind regimul de prescripție a răspunderii penale. În lipsa relevării vreunui criteriu de fond privind distincția făcută, nu rămâne decât să constatăm că CJUE a operat o relativizare a *mitior lex*, care pare să excedeze principiului legalității incriminării și pedepsei, deși același este sediul materiei chiar potrivit CDFUE. Din această perspectivă Hotărârea din 24 iulie 2023 creează două mari categorii de probleme de drept: o primă categorie din perspectiva dreptului Uniunii și o a doua categorie din perspectiva dreptului intern. Mai puțin interesează pentru analiza de față perspectiva europeană, însă sunt de subliniat cel puțin două elemente aflate în strânsă legătură: amplificarea tendinței de relaxare a condițiilor necesare pentru recunoașterea efectului direct al normelor europene și asumarea de către CJUE a unui rol de control judiciar. În ceea ce privește dreptul național, hotărârea *Lin*

pare imposibil de implementat. Substanța opoziției sistemului de drept național, cel mai probabil, mai întâi din considerente intrinseci hotărârii și abia apoi din motive ce țin de limite ale supremației dreptului UE.

4. Concluzii

Imaginea Planetei noastre ne înfățișează o stare groaznică de teamă, de tensiuni și amenințări cotidiene, de lipsă de securitate națională, individuală, alimentară, sanitară, de pace, întreaga lume a luat foc, din toate punctele cardinale. Societatea actuală este transformată într-o societate de teamă, agresată sistematic și permanent cu drame, violență, crime, pandemii, războaie pentru o pace iluzorie și o falsă democrație, fiind adusă în stare de mușenie și de indiferență față de valorile universale și principiile de drept, de drepturile și libertățile fundamentale; este, deci, o societate secată de fibra democrației constituționale de însăși autoritățile însărcinate să o apere. Cultura urii, a distrugerii valorilor umane s-a oficializat în strategii și politici internaționale, ceea ce ne arată starea și gradul de operaționalizare a dreptului internațional și a dreptului constituțional, dar și generalizarea „fărădelegii” în secolul XXI.

În ceea ce privește România, sistematic, în ultimele două decenii Constituția a fost supusă unor agresiuni/violări/încălări ale puterilor legislative și executive bicefale, dar și ale unor decizii ale CJUE și ale MCV⁴-UE ce demonstrează criza dreptului UE și efectele nocive în calitatea și efectivitatea dreptului național, reflectată în multiplicarea normativă, în zeci de mii de norme din regulamente, directive, decizii, recomandări și avize, care supraîncarcă dreptul intern și creează un balast normativ, care tulbură ordinea de drept și este inaccesibil destinatarilor, cetățenii Uniunii Europene. Totodată, ar fi de semnalat creșterea absurdă a funcției sancționatoare a legii, în dauna celei de organizare și preventiv-educative, extinderea incriminării și majorarea pedepselor, fiind singurul răspuns al puterii politice, ceea ce atestă dizabilitățile statului de drept, în principal, neputința de a reacționa altfel la noi fenomene și categorii de fapte, în mecanismele birocratice ale Uniunii Europene și ale statelor membre. În același timp, ignorarea Constituției în procesul legislativ și asaltul politic în adoptarea legilor, prin delegare legislativă și asumarea răspunderii au paralizat calitatea și construcția juridică a legii, producând o reală criză a

---

⁴ Mecanismul de Cooperare și Verificare

dreptului constituțional și grave efecte în viața social-economică. În acest mod, vulnerabilizarea constituției a constituit epicentrul crizei dreptului.

Printre principalele cauze ale crizei dreptului constituțional amintim:

- ultragiurizarea sistematică a CCR și a judecătorilor constituționali;
- adoptarea unor legi neconstituționale, conținând grave încălcări ale valorilor și principiilor înscrise în Constituție, ale drepturilor și libertăților fundamentale, ale unor dispoziții imperative și de tehnică legislativă care au făcut obiectul deciziilor CCR;

- Ordonanțe de urgență, Regulamentele Camerei și Senatului declarate neconstituționale;

- Protocoalele încheiate de Direcția Națională Anticorupție, Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, Parchetul General cu Serviciul Român de Informații au fost declarate neconstituționale. Ar fi de menționat în acest sens, faptul că, în anul 2016, un general SRI afirma public că a creat „un câmp tactic” în justiție, cu „soldați credincioși și pionieri de sacrificiu”, dar CCR, în 2018 a anulat cele 64 de protocoale secrete ale SRI cu instituțiile publice, inclusiv cel mai parșiv din anul 2016, cu Parchetul General și cu DNA. Mai mult, în anul 2023 un alt general SRI afirmă practica „ingineriei sociale”, adică manipularea la nivel subliminal a populației, pentru a-i fabrica voința, inclusiv în alegeri; același general preciza că noile legi ale justiției îi dau dreptul să ceară mandat de la ÎCCJ, de securitate națională, ca să închidă site-uri, pagini de socializare și platforme digitale care „dezinformează” și fac electoratul să își schimbe opinia „normală” [20].

Iată doar o parte a valului care a produs decredibilizarea și pulverizarea principiilor legalității și a statului de drept.

Bibliografie:

- [1] Berceanu Barbu, *Dreptul și limba. Știința dreptului și lingvistica. Succinte considerații teoretice și aplicative*, în „Studii și cercetări juridice”, XXVI, 3, 1981, pp. 247–266.
- [2] Checheriță Lucian, *Inflație legislativă*, preluat de pe site-ul: juridice.ro.
- [3] Chatillon Stéphane, *Droit et langues*, în *Revue internationale de droit comparé*, no 3/2000, p. 687.
- [4] Cornu Gérard, *Vocabulaire juridique*, Association Henri Capitant, Paris, Presses Universitaires de France, 1987.

- [5] Enache Marian, *Evoluția dreptului Uniunii Europene*, vezi site-ul: <https://www.ccr.ro>
- [6] Fiodorov Victoria, *Statutul și tipologia limbajului juridic*, în *Philologia* nr. LXII/2018.
- [7] Idem, p. 98.
- [8] Gémard Jean-Claude, *Les fondements du langage du droit*, «Revue générale de droit», vol. 21, no 4, 1990, p. 719.
- [9] Pierre Lerat, *Les langues spécialisées*, PUF, Paris, 1995.
- [10] Mellinkoff David, *The Language of the Law*, Boston, Little, Brown and Company, 1963, pp. 3–29.
- [11] Morar Daniel, *Putea să fie altcumva. O istorie subiectivă a justiției după 1990*, Editura Humanitas, București, 2022.
- [12] Sferle Adriana, *Studiul limbajului juridic*, preluat de pe site-ul: <https://litere.uvt.ro>.
- [13] ***, *Unele considerații privind aplicarea doctrinei „DREPTULUI VIU” în jurisprudența Curții Constituționale a României*, preluat de pe site-ul: <https://www.juridice.ro/essentials/2757>.
- [14] ***, <https://curia.europa.eu/juris/document/document>.
- [15] ***, Legea nr. 24/2000, privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată În Monitorul Oficial nr. 260/2010.
- [16] ***, Ordonanța de Urgență nr. 71/2022 pentru modificarea art. 155 alin. (1) din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial nr. 531 din 30 mai 2022.
- [17] Voicu Marin, *Studii de drept european și de drept românesc*, Editura Universul Juridic, București, 2023, p. 230.
- [18] Voicu Marin, *Criza de limbaj juridic și de calitate a legii* preluat de pe site-ul: <https://www.juridice.ro/essentials/7556/criza-de-limbaj-juridic>.
- [19] Voicu Marin, *Unele particularități ale crizei dreptului constituțional – ca factori de alienare a statului de drept și de fragilizare a drepturilor fundamentale*, în cadrul Sesiunii Științifice a Academiei de Științe Juridice, din 20.10.2023, desfășurată în Aula A.S.E. București.
- [20] ***, Situația statistică a actelor normative cu putere de lege adoptate în România în perioada 2020–2023. Sursa tabel: https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/anuarul_statistic.

SEMNAL EDITORIAL,
RECENZII